Wikipedia

Prehistorie

Van Wikipedia

Dit artikel is gesjreve (of begós) in 't Norbiks. Laes hie wie v'r mit de versjillende saorte Limburgs ómgaon.

De **prehistorie** is de periode die an de historie väöraafgèèt. Oet dae tied haant v'r gèng sjrifteleke bronne en me besjtudeert de prehistorie dan ooch an de haand van materieel reste of artefacten. De archeologie is naeve de geologie, 'n vakgebeed dat de prehistorie oonderzeukt.

Dreiperiodessysteem

<table>
<tr><td rowspan="15">Holo-ceen</td><td colspan="4">D'n Historischen Tied</td></tr>
<tr><td colspan="2">La Tène-periood</td><td></td><td rowspan="8">Proto-historie</td></tr>
<tr><td colspan="2">Hallstatt-periood</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Iezertied</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Laat</td><td rowspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Middel</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vreug</td></tr>
<tr><td colspan="2">Broonstied</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="4">Neolithicum</td><td>Kuipertied</td><td rowspan="10"></td></tr>
<tr><td>Laat</td><td rowspan="10">Pre-historie</td></tr>
<tr><td>Middel</td></tr>
<tr><td>Vreug</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Mesoli-thicum of Epipaleo-lithicum</td><td>Laat</td></tr>
<tr><td>Middel</td></tr>
<tr><td>Vreug</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Pleisto-ceen</td><td rowspan="3">Paleo-lithicum</td><td>Laat</td></tr>
<tr><td>Middel</td></tr>
<tr><td>Vreug</td></tr>
<tr><td colspan="2">Steintied</td><td></td></tr>
</table>

De volgende sectie van dit artikel is gesjreve in 't Mestreechs.

Euver 't exak indspunt en definitie vaan dees periood besteit hendeg väöl discussie. In ruim zin weurt de term gebruuk veur de historie die gans laank geleije is, allewel dat natuurlek e vaag begrip is. In princiep kin daan mèt de term de gans historie vaan de Eerd sinds häör oontstande weure gemeind, meh dèks weurt es me euver prehistorie praot allein geriech op dat gedeilte vaan de historie sinds dat 't leve oontstande is, of zelfs sinds dat de mins oontstande is. Es indspunt vaan de prehistorie weure in de kal ouch versjillende markante punte oet de historie gehanteerd, zoewie 't oontstande vaan de Europese cultuur, de geboorte vaan Christus, of 'n aander markant gebäörtenis zoewie de ierste gesjreve brón.

De weitesjappelek en meis gengbaar definitie vaan de prehistorie is de periood oet de historie boevaan veer gein gesjreve brónne höbbe gevoonde, of dees brónne neet verstaon. Zoe geïnterpreteerd is 't umslaagpunt dat es indspunt vaan de prehistorie weurt gedefinieerd, dus 't jaor vaan oersproonk vaan de aajdst bekènde gesjreve brón die v'r verstaon. Dat gegeve, en daomèt 't ind vaan de prehistorie, kin evels per cultuur of gebeed versjille. Oet China en Egypte zien väöl awwer gesjreve brónne bekènd es oet Europa; de Egyptische hiërogliefe woorte euvereges pas in 1822 oontcieferd. Veur deen tied waor de Egyptische besjaoving dös prehistorie, vaanaof 1822 betaomp zie ziech bis de 'historie'.

Paul Tournal bedach de term Pré-historique oerspronkelek um de voondste die heer in grotte in Zuid-Fraankied had gedaon te besjrieve. 't Woord woort in 1830 opgenomme in 't Frans um de periood veur de oetvinding vaan 't sjrif aon te duije en in 1851 door Daniel Wilson in 't Ingels geïntroduceerd.

Gebäörtenisse

Belaangrieke gebäörtenisse in de prehistorie die de mins en zien gedraag höbbe veraanderd.

- 1,6 miljoen jaor veur Christus begos de mins 't vuur te behierse
- 800.000 jaor veur Christus woort kannibalisme geïntroduceerd
- 650.000 jaor veur Christus begos me kleier te drage
- 600.000 jaor veur Christus woort doedsveriering geïntroduceerd